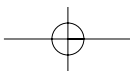
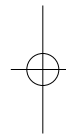
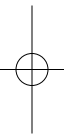
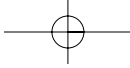

Tegning: Pernille Kløvedal Helweg

DET STORE EKSPERIMENT

60'ernes nye Grønland
– og børn til adoption i Danmark

Hans

Sara

DE GODE VILJER

Af Birgit Kirkebæk

Fransk gift grønlandsk kvinde ser tilbage på den tid, hvor hun som ni-årig "af en anden race" blev bortadopteret til en familie i Danmark

Sara Johansen er en grønlandsk kvinde på 49 år, der blev bortadopteret til en familie i Danmark. Af adoptionspapirerne fremgår det, at hendes adoptivforældre var henholdsvis murerarbejdsmand og hjemmegående husmor. De havde søgt om tilladelse til at adoptere et mindre barn, men det var ikke lykkedes, da de blev anset for at være for gamle til adoption. Så ansøgte de om at få et grønlandsk barn. Det blev Sara, som kom til familien ni år gammel. I papirerne stod der, at forældrene

var blevet gjort opmærksomme på de problemer, der kunne være forbundet med at adoptere et barn "af en anden race". Af papirerne fremgik også, at tre mulige fædre havde været indkaldt til afhøring i forhold til faderskabet for Sara. En dansk håndværker blev pålagt at betale til barnet.^{*)} Sara har talt med ham, sin far, i telefonen, men har ikke mødt ham.

Sara hed i Grønland Hansine Sara Jakobine Geisler, men som adopteret fik hun sit nye navn. Saras grønlandske mor fødte seks børn. To blev bortadopteret lige efter fødslen, et døde ved en brand.

Sara kom på børnehjem to år gammel og blev senere bortadopteret. En storebror og en storesøster forblev på Grønland. Saras fætter Hans, som hun havde et nært forhold til, og som også blev bortadopteret til en familie på Fyn, begik selvmord som 18-årig i Danmark. Det var en stor sorg for Sara. Som voksen flyttede hun i en periode til Oslo. Senere rejste hun til Paris, hvor hun blev uddannet som frisør. Her har hun boet siden, i mere end 20 år og er fransk gift.

NÅR BARNDOMMEN FORSVINDER FRA HUKOMMELSEN

– *"Sara, hvad husker du fra din barndom i Grønland?"*

– "Jeg husker som det eneste børnehjemmet i Sukkertoppen (Maniitsoq), hvor jeg boede fra 1964-69, det vil sige fra jeg var knap tre år til jeg var syv-otte år. Det var en dame, som arbejdede i køkkenet, der især tog sig af mig og mit vel. Jeg har været meget utryk, især om natten. Om dagen legede jeg med de andre børn, især Hans som jeg betegner som min bror og Karen, som jeg opfattede som min tvillingesøster. Jeg skabte på den måde selv min tabte familie. Min grønlandske familie husker jeg ikke. Jeg bildte mig ind og fortalte igennem årene, at min far var rødhåret, og at han og min mor omkom i en bådulykke, mens de var ude at fiske.

Vi talte grønlandsk os børn imellem, men efterhånden tog det danske overhånd,

især for mit vedkommende. Det var en dansk kvinde, der bestyrede børnehjemmet med hjælp af andre danske kvinder. I skolen lærte vi også det danske sprog.

Fra jeg forlod Grønland og indtil 2005 har Grønland været et fjernt sted både geografisk, men også som tilhørsforhold. Jeg har haft svært ved at identificere mig med grønlændere, især dem som hænger rundt på gaderne og ude på Christiania. Men jeg kunne lige så godt være en af dem i dag. Jeg har stor medfølelse med dem. Det tror jeg skyldes, at jeg nu endelig efter alle de identitetssøgende år har forliget mig med min grønlandske identitet. Det skete i 2005, da jeg fik navn på min mor og samtidig fik at vide, at hun levede. Derefter rejste min mand og jeg til min fødeby på Nordgrønland for at møde hende i 2006."

ANGST

– *"Kan du huske noget som helst, fra før du kom på børnehjemmet?"*

– "Nej, mine minder går ikke så langt tilbage. Alt hvad jeg ved, har jeg fået at vide af min halvsøster og af de piger, der har været på børnehjemmet samtidig med mig på Grønland."

– *"Men du var jo alligevel på det børnehjem i ret mange år og må vel have nogle minder derfra?"*

– "Ja, men nej, minder har jeg ikke så vældig mange af. Jeg tror, at jeg har slået dem ned. Det er en lem, der er gået ned. Noget af det eneste jeg kan huske er, at jeg var meget angst om natten.

Det er en af de få ting, jeg kan huske deroppe fra, fordi den angst har fulgt mig – den følger mig stadig den dag i dag. Jeg har altid været bange. Jeg har også haft ufrivillig vandladning indtil jeg var 10 år.

Grunden til at jeg nævner det med angsten er, at det kan give et helhedsbillede af en stemning omkring hullet i hukommelsen i forbindelse med trau-

^{*)} Se Landshøvdingens brev om formidling af adoptioner s. 42.

matiske oplevelser, som jeg og de andre lever med i dag. Karen, min veninde fra børnehjemmet, husker hun blev misbrugt, og hun lagde sig nogle gange over i min seng efter misbruget, og så lå vi og græd sammen. Senere blev døren ind til det rum, hvor jeg og de andre lå, låst om natten. Jeg ved ikke hvorfor.

Der er en angst fra dengang, som har fulgt mig i mange år og som har gjort det vanskeligt for mig at kunne møde andre. Man vil ikke knyttes, for ikke at såres.” – ”Du har fortalt om en episode, hvor du lå sammen med din søster og blev flået fra hende. Hvad handlede det om?”

”Det var noget, min søster fortalte. Altså det var – jeg havde været på børnehjemmet et stykke tid – nogle måneder måske eller et halvt år – så kom min mor og søster. De var på vej til Godthåb (Nuuk) fra Upernavik på Nordgrønland, hvor min mor så skulle bo og arbejde. Og båden holdt så ind i Sukkertoppen (Maniitsoq) i to timer. Så var der lige tid til at komme op og besøge mig, inden de skulle af sted igen. Og så fortalte min søster så, at – vi havde fået tilladelse til at lege sammen ude foran børnehjemmet, mens min mor havde stået og snakket med de ansatte indendørs. Og så kaldte båden på dem, og de skulle af sted. Det havde jeg ikke fattet, at de skulle af sted igen. Jeg troede, de skulle blive sammen med mig. Min søster har fortalt, at vi havde gemt os under sengen, fordi vi ikke ville skilles. Det var der, at de havde revet mig ud af min søsters favn, og så havde jeg fået lov til at gå ned og sige farvel til dem nede ved båden, og der havde været et kæmpe ramaskrig dernede, hvor jeg holdt fast i min mor, for at hun ikke skulle gå og alt det der – men altså – jeg fattede jo ikke noget. Jeg var jo ikke ret gammel. Jeg var lige fyldt tre eller sådan noget.”

– ”Men det er noget, du har fået at vide, du kan ikke huske det?”

– ”Jeg har fået det hele at vide af min søster, som er fem år ældre end mig. Jeg kan ikke selv huske det sådan...”

– ”Men du kan huske det følelsesmæssigt?”

– ”Ja, det der med at blive svigtet – det sidder i hvert fald.”

I ET UDDRAG FRA EN KOMMENDE BOG BESKRIVER SARA EPISODEN SÅLEDES:

Billedet bliver tydeligt. Deres stemmer og skridt høres alle vegne fra. En følelse af angst og indelukket åndedræt får mit hjerte til at galoppere. Min søster, der knuger mig ind til sig. Hvis de finder os, vil jeg igen opleve noget, der går i stykker i mig, derfor skal jeg ligge roligt, så de ikke kan høre os. Men nu åbner døren til soveværelset sig. Kæmpe fødder med tunge, beslutsomme skridt rammer gulvet og nærmer sig sengen. Først kommer den lyse hestehale til syne, så et forvrænget hoved, hvis blod er steget til øjnene. Det røde blik skræmmer mig. En arm trækker mig ud. Min søster forsøger at holde mig igen, men den lange arm er stærkere. Jeg søger min mors blik i håb om, at hun skal komme mig til hjælp, men hun står i baggrunden og forholder sig tavs; hun har allerede givet afkald på mig.

Jeg er to år. Mine arme forsøger at løsrive sig fra det brutale greb, men alt er bare stærkere end mig. Noget vådt og varmt løber ned af mit ben, og samler sig som en sø omkring fødderne.

BAGGRUNDEN

– ”Du nævnte, at din mor havde seks børn?”

– ”Ja, altså – jeg har været henne og kigge på arkiverne – mine adoptionspapirer – som lå på arkivet (Landsarkivet), og der stod om de fødsler, hun har været igennem. Jeg fandt faktisk frem til en lillebror her for nogle år siden, så det kom bag på mig, at der faktisk var en mere, der blev født – jeg mener, det var et år efter min lillebror – en pige som så blev sat bort til adoption lige efter fødslen. Der var vist et fornavn på hende – det husker jeg ikke lige, hvad var. Og så var der ikke mere.”

– ”Så I var tre, der blev bragt til adoption og tre, der blev?”

– ”Altså Jakob, min lillebror fra 1964, det var så også direkte fra fødslen. Det var

nok gennem Mødrehjælpen, han blev sendt til Danmark. Og efter hvad jeg har fået at vide, for mit vedkommende oppe fra Nordgrønland, var det en socialmedarbejder nede fra kommunekontoret, som havde stemplet, at jeg skulle på børnehjem. Det var ikke noget, min mor ellers havde ønsket.”

– ”*Var det en tvangsfjernelse, tror du?*”

– ”Det har det været. Det tror jeg. Vores familie, det var jo sådan en fangerfamilie, der udelukkende har ernæret sig via fangst. Og min mor, hun havde løst arbejde, meget nede ved barakkerne, nede ved danskerne. Hun har gjort rent for dem. Så det var – for hendes vedkommende, så var det lige så meget for at være sammen med danskere og bo hos danskere, fordi hendes forældre – mine bedsteforældre – boede i sådan et tørvehus. Dengang. Og der var jo ikke plads til så meget, og hun havde måske lyst til nogle mere moderne leveforhold, ikke? Hvor der var lidt mere at rutte med – og... og så fulgte megen druk – altså alkohol – jeg ved det, efter hvad min fætter Ole fortæller mig – at når min mor skulle ned til barakkerne om aftenen, så blev jeg sendt ned til hans forældre, for der var stort alkoholmisbrug og skænderier, og jeg ved så ikke, om det var – om det kan have været hele det der forløb med ...”

– ”*Den sagsbehandler, var det en dansker eller en grønlander?*”

– ”Det var en grønlander. Hende, der fortalte mig det, og som havde overtaget arbejdet efter hende, der havde misbrugt sin stilling, fortalte, at de havde fundet frem til, at hun havde misbrugt sin stilling ved at bruge det stempel, der betød, at Hans (Saras fætter) og jeg skulle væk fra vores familier. Og så blev hun afskedit derefter og flyttede til en anden by. Men nu har jeg forsøgt at få nogle oplysninger af den sagsbehandler, der overtog arbejdet, for at få det nøjagtige forløb, men jeg har altså ikke fået noget svar endnu.”

– ”*Du skal egentlig stykke din tidlige barndom sammen fra, hvad andre fortæller, fordi du har lukket så meget af. Men du har jo alligevel gemt det kropsligt, kan man sige?*”

– ”Jo – jo – det er også derfor, at jeg har søgt og fundet frem til min biologiske familie. I december 2005 var det. For ellers har det aldrig været noget, der interesserede mig ud over altså, når folk spørger, hvor kommer du fra og stiller alle de der spørgsmål, og så ved man egentlig ikke så meget om, hvad der gik forud for mine 8-9 år. Og det er jo egentlig grotesk. For det er jo der, man bliver bygget op som menneske.”

– ”*Så du kan ikke tale grønlandsk?*”

– ”Nej.”

Vi talte lidt videre om Saras søskende på Grønland. Hun fortalte, at hendes bror Bent blev fisker.

– ”Da vores mor rejste til Godthåb (Nuuk) i 1964, blev han oppe hos mormor, fordi hun ikke ville af med ham, mens mor og Pauline tog alene til Godthåb (Nuuk). Og så fulgte han så efter dem et par år senere. Pauline er altså hende, der har haft mest med vores mor at gøre, for hun har været der længst.”

KUN AT STOLE PÅ SIG SELV

– ”Opvæksten har nok lært mig i en tidlig alder kun at stole på mig selv. Det var forstanderinden fra børnehjemmet i Sukkertoppen (Maniitsoq), der fulgte mig til børnehjemmet i Rødovre, Barnets Hus. Hun fortalte sidenhen, at jeg blev som forstenet, da hun skulle tage afsked med mig der foran døren. Jeg lukkede alt ude for ikke at føle at blive forladt igen. Derfor har jeg vanskeligt ved at huske detaljer og hverdagen i det hele taget. Jeg har en stor tilpasningsevne, så det var på den måde vist ikke noget problem for mig at være overladt til mig selv som 8-årig i Danmark. Jeg har altid haft let ved at skabe kontakter; tror jeg er positivt indstillet til livet. Det har nok hjulpet mig en del, for det har mange gange været meget svært.

Min adoptivmor døde af kræft, da jeg var 15 år. Det sidder stadig som et åbent sår. Adoptivfaren og mig har aldrig kunnet kommunikere med hinanden. Så efter jeg kom fra efterskolen som 17-årig, har jeg klaret mig selv økonomisk og socialt.

Familien så mig, tror jeg, som det sorte

Sara omkring den alder, hvor hun blev sendt til Danmark

får, og det var jeg også på et tidspunkt, som så mange andre er i puberteten. Inderst inde var jeg klar over mine menneskelige værdier og havde en tro på, at alt nok skulle blive godt igen. Heldigvis mødte jeg Marianne og Iver, som jeg kom i huset hos. De inviterede mig til at holde jul hos dem og holde moralen oppe.”

REJSEN TIL DANMARK

– *”Hvilken besked fik du, da du skulle rejse til Danmark?”*

– *”Jeg har sandsynligvis bare fået at vide, at jeg skulle til Danmark, og at jeg skulle flyve. Jeg husker ikke noget... altså jeg husker flyveturen, hvor jeg var sammen med fru Mortensen. Det var forstanderinden, som fulgte mig til Danmark. Hun havde sin datter med. Hun havde adopteret en datter – en grønlandsk datter. De tog til Danmark,*

for de skulle alligevel på ferie, og så kunne de tage mig med og smide mig af på børnehjemmet i Rødovre. Det var i 1969.

Jo, der fik jeg jo så at vide, at jeg skulle til Danmark, og jeg fik klippet mit hår og fik nyt, pænt tøj på. Så skulle jeg med flyveren, hvor jeg var syg hele vejen, og fru Mortensen havde så sørget for, at vi tog en lille bytur, før jeg blev sendt ud på det der børnehjem, og der har hun så stillet mig foran døren på Barnets Hus. Det ved jeg fra hende, for jeg har talt med hende siden, og hun fortæller, at jeg bare stod der som forstenet, da hun tog af sted. Jeg gik fuldstændig i baglås. Fuldstændig. Men jeg husker ikke tiden på Barnets Hus som noget negativt. Jeg tror hurtigt, jeg kom på benene igen altså. For det er jo det der med, at man hele tiden bliver vænnet til nye situationer. Der er en eller anden form for overlevelsesinstinkter, der slår til.”

– *”Det er jo også nogle utrolige ting, man har forlangt af dig. Sådan en lille pige, der får revet tæppet væk under fødderne flere gange. Du må have oplevet det som ”en gang til”?”*

– *”Ja, det har jeg jo oplevet – altså den gang jeg for første gang rejste fra Nordgrønland, da jeg skulle ned på børnehjemmet i*

Sukkertoppen (Maniitsoq). Der var jeg så kunde der to år. Der var jo igen den konflikt med, at jeg skulle væk fra min mor og op på den store båd alene, hvor der stod en dansker og skulle følge mig ned til børnehjemmet. Det har så nok været en sygeplejerske, der skulle følge mig ned. Der var Hans også med. Det var min kusines søn. Vi var lige gamle. Vi er født i 1961 begge to – altså han var fra november og jeg fra juni, så jeg var lidt ældre end ham. Det var fordi – vores mødre var de der barakpiger, som tog ned til danske håndværkere om aftenen. Så det var hende, som arbejdede på Socialkontoret. Det var hende, der havde givet det der blå stempel, som jeg fortalte dig. Der var mange, der blev sendt på børnehjem dengang. Der er jo en eller anden – en dansker – der har taget den bestemmelse også. Det må der være.”

– *”Du var luftsyg, da I rejste til Danmark?”*

– *”Ja, jeg var luftsyg. Det kan godt være, det har været nervøsitet over, at jeg skulle af sted.”*

– *”Var du klar over, at du skulle blive i Danmark, eller troede du, at du skulle på ferie?”*

– ”Det jeg husker tilbage på, det er, at jeg hele tiden har været klar over, at jeg skulle til en anden familie og bo. Vi blev informeret om det der med adoption. Det har altid ligget der – det har fulgt mig – altså adoption til en dansk familie. Så man var godt klar over.... Men jeg var jo ikke klar over, hvad Danmark var. Det var ikke noget, vi blev informeret om.

Min fætter Hans kom også til Barnets Hus. Jeg rejste først, og så kom han nogle måneder efter. Vi var meget sammen på børnehjemmet på Grønland, Hans og jeg. Jeg var nærmest som en storesøster for ham. Sådan husker jeg det. Jeg tog mig meget af ham, også mens vi var på Barnets Hus. Jeg havde udgang i weekenderne sammen med Jill, som arbejdede i køkkenet. Hun tog mig med op til sin familie, hvor vi spiste chokolade og – jeg havde noget andet end børnehjemmet. Jeg havde noget andet ved siden af, altså en der støttede og puttede mig og sådan. Og det ville jeg naturligvis gerne dele med Hans, og nogle gange syntes jeg, det var uretfærdigt, at det var mig, der skulle – og så spurgte jeg, om Hans ikke kunne få lov at komme med, og så var det jo det: Der fik vi også at vide, at en dag, der kom ... Der ville vi blive kaldt over på kontoret, og der ville sidde et par, som eventuelt skulle tage os med. Og det blev så vores nye forældre. Det var sådan noget, vi fik at vide.”

EN FORM FOR KIDNAPNING

– ”Det var en søndag, hvor jeg var oppe i spædbørnsafdelingen og hjælpe til der, at blev jeg kaldt over på kontoret. Så vidste jeg jo godt, hvad klokken var slået, men ikke hvor meget, den slog altså. Jeg bankede på og gik ind, og der sad så Edith og Willy.

Min første tanke var, at dem ville jeg ikke bo hos – (ler lidt) – og så spurgte de, om jeg ville med ud og køre en tur. Og det var en stor fornøjelse for os, for det kom vi jo aldrig. Det var en luksus, så det ville jeg meget gerne, så jeg glædede mig til at fortælle de andre, at nu havde jeg været ude at køre i bil – og... Men så kom jeg jo aldrig tilbage. Det var jo det.”

– ”Er det rigtigt?”

– ”Ja, det var noget forstanderen, hr. Schröder, havde bestemt. Han mente, det var bedre for barnets tarv at komme af sted på den måde. Det var det, man kalder en kold tyrker eller – der var ikke noget, der hed tilvænning.”

– ”Hvad gjorde du, da du opdagede det?”

– ”Der er det min moster, der har været min gode hukommelse – min moster som jeg har haft et utrolig godt forhold til – et tættere forhold til end til min mor – min adoptivmor. Hun fortalte, at jeg havde sidet og spurgt hele tiden: ”Hvornår skal vi tilbage til børnehjemmet, hvornår skal vi tilbage til børnehjemmet?” Det var dengang, vi var på vej til Fyn. Ja, så blev jeg jo så affodret med nogle pølser og noget chokolade, og de havde også købt en pusledukke til mig. Sådan en sort pusledukke, som jeg slet ikke ville have. Den havde jeg givet min kusine, som var med i bilen. Min moster fortalte mig også, at jeg så helt forfærdelig ud. Jeg lignede en af de der små fattige piger med store ål i strømperne og alt for lille kjole og... Hun sagde, at jeg så forfærdelig ud. Det første, de gjorde, det var at finde noget tøj til mig, så jeg kunne se normal ud, når nu vi skulle med båden fra Sjælland til Fyn.”

– ”Var din moster din adoptivmors søster?”

– ”Ja. Det var så min adoptivmors storesøster.”

– ”Hvad med din adoptivfar?”

– ”Jeg har hørt, at det var min adoptivmor, der ville adoptere. Han var sådan set imod det, og så har han aldrig været specielt interesseret i mig. Altså det der med kærtegn var der jo heller ikke. Vi har nok fået mere på børnehjemmet, end jeg fik i det hjem der, men hun ville mig det egentlig meget godt. Hun ville bare have, at jeg skulle kalde hende mor, men det ville jeg ikke. Det har jeg aldrig villet.... Det syntes jeg ikke, der var nogen grund til. Jeg tror det har noget at gøre med, hvilket forhold man får til hinanden. Der var ikke nogen dialog. Det var det, man på godt gammelt dansk kalder kæft, trit og retning. Altså hvor man skal være pæn og sidde pænt ved bordet og spise op og ikke vise grådighed ved bordet – meget traditionelt. Og jeg havde så mere brug for at kunne sige frem, hvad jeg mente og opponere på

noget, og det gjorde jeg så også, men der var altid et nej. Der var ikke noget med, at man kunne sidde og komme frem til en eller anden enighed til gavn for begge parter. Sådan var det ikke. Og det sagde jeg til dem. Men det var ikke deres verden.”

– ”Det virker jo næsten som en kidnapning, du har været udsat for. Blev du ikke spurgt, om du ville bo hos dem?”

– ”Jo, det gjorde jeg faktisk. Først så var det en plejetilladelse, og efter et stykke tid, så blev de kontrolleret. Der kom en fra Sjælland – jeg ved ikke, om det var fra børnehjemmet. Han skulle tjekke, at jeg har det godt. Og så har de spurgt mig, om jeg ville, og det har jeg sagt ja til.

Jeg ved ikke – jeg havde det godt i skolen. Jeg havde mine legekammerater. Jeg gik til sport. På den måde var det ikke dårligt. Jeg havde også mine kusiner, min moster og – altså hvis man sådan ser helheden, fungerede det jo egentlig meget godt, men når man går i dybden, så var der selvfølgelig mange ting, hvor jeg syntes ... De var heller ikke blevet informeret om, hvordan de skulle opføre sig overfor et barn, der var ni år, som aldrig havde været i hjemlige omgivelser. De var ligeså uforstående overfor situationen, som jeg var. Jeg ved i hvert fald – det ville de jo begge to – de ville mig det bedste, der var bare ikke nogen kommunikation, der var ingen kærtegn, der var ... Jeg manglede bare at blive lært op på et eller anden sigt, jeg manglede det der med, at man skulle – altså – alt det en pige bliver lært op i af sin mor. Det kan være første gang, man har sin menstruation, eller hvordan ser en kvindekrop ud, hvordan ser en mandekrop ud, alt sådan noget var tabubelagt. Jeg ved ikke, om det havde noget med tiden at gøre dengang i begyndelsen af 1970'erne.

BØRNEHJEM OG EFTERSKOLE OPLEVES MERE SOM "HJEM" END EN PRIVAT FAMILIE

– ”Jeg var på efterskole, dengang min adoptivmor døde af kræft – jeg var 15 år. Jeg blev sendt på efterskole, fordi de ikke kunne styre mig. Jeg gjorde oprør meget tidligt. Ja, så sendte de mig af sted. De kunne simpelthen ikke have mig derhjemme.

Det startede med, at jeg ikke kom hjem til tiden, og så havde jeg så mange forbud altså, netop det der hvor man ikke kan kommunikere, hvor det bare er kæft, trit og retning hele tiden, og så kunne jeg ikke til sidst. Så måtte jeg bare gøre, hvad jeg selv ville. Jeg var ikke ude i noget misbrug overhovedet. Det var bare ... festede meget, kom sent hjem og –

Det var fint med efterskolen, altså det var jo ligesom at komme tilbage til et børnehjem, hvor man var en masse sammen morgen, middag og aften. Der havde jeg det godt. Jeg kan huske, at der kom et hold fra Grønland. Men jeg kunne ikke snakke med dem, for jeg kunne jo ikke grønlandsk. Det var en mærkelig oplevelse.”

AT LEDE EFTER SIN FAMILIE OG SIN HISTORIE

Efter et par år i huset følte Sara, at tiden var inde til at komme væk fra den by, hvor hun voksede op.

– ”Det startede med et arbejde i en nærliggende by, og efter et par år flyttede jeg til Oslo. Jeg flyttede tilbage til Danmark efter et par år og gik på højskole for at tage forberedende HF. Jeg fik i øvrigt god kontakt til min familie igen, efter at jeg var flyttet fra dem.

Jeg rejste til Paris for tre måneder, men det blev til 21 år. Der var op og nedture, men det endte jo godt, for jeg er i dag gift med en god mand, som er stolt af mig for min historie og min anderledeshed, selvom han kommer fra en velstillet og rigtig familie. Den anerkendelse værdsætter jeg som en skat. Anerkendelse er vigtig. Og for at finde sammenhængen i det med anerkendelsen, må vi se tilbage til den gang, forstanderinden forlod mig foran Barnets Hus. Jeg har sidenhen været meget bange for at blive forladt.

Mens jeg boede i Paris, skulle min mand og jeg til et foredrag, der handlede om min fødeby Upernavik. Efter foredraget, der blev holdt af en fransk grønlandsfarer, der også arrangerede ture derop for franske turister, kunne han give mig e-mail adressen til ham, der var museumsdirektør i Upernavik. Det var en dansker, som kend-

te hele befolkningen deroppe. Der er jo ikke så – hvad er der – 1000 indbyggere. Og ham tog jeg kontakt til. Han arbejdede nemlig med slægtsforskning, og han kunne finde frem til mig, for jeg har mit oprindelige dåbsnavn – altså det grønlandske – det er ikke det, som jeg hedder i dag. Jeg blev døbt Hansine Sara Jakobine Geisler. Så havde jeg selvfølgelig årstal og sådan noget, og der kunne han så finde frem til, at jeg havde min mor, som stadig væk levede, og som lå nede på plejehjemmet, og så min storebror og storesøster. Så tog jeg kontakt til plejehjemmet. Forinden havde jeg fået at vide, at min mor havde et meget dårligt helbred efter to hjerneblødninger, så hun var – altså hun havde ikke talens brug, og hun fungerede overhovedet ikke fysisk. Det var kun hjernen, der fungerede, men jeg ved ikke, hvor stor funktion den havde. Så skrev jeg derop og fortalte, at jeg var datteren, som gerne ville møde sin mor. Og at min mand og jeg havde mulighed for at rejse derop den kommende sommer – jeg sendte billeder og sådan.

Efter at have vist min mor billederne fortalte plejepersonalet, at min mor helt sikkert havde genkendt mig, for hun havde en vejrtrækning, der blev meget heftig og sådan. Så hun vidste godt, hvem jeg var. Og så kom den dag, hvor vi skulle derop. Det var den 1. juni på min fødselsdag, hvor jeg mødte hende. Det var – hvor jeg bare kommer ind på værelset, og hun ligger der i sengen. Hun var ikke ret stor – en og en halv meter – og hun havde ligget der i et par år. Det mest mærkelige er, at vi ikke kan tale sammen, hun kan ikke. Og så det første stykke tid, der kigger hun så den anden vej. Jeg ved ikke hvorfor. Det er måske på grund af, at hun har været flov over det, der var sket – eller – jeg ved det ikke. Men så kiggede hun så på mig dagen efter, tror jeg, og så kiggede vi jo bare på hinanden. Vi kan jo stadig ikke tale sammen. Der var vi så på besøg i otte dage, hvor jeg kiggede i alle hendes kasser for at se billeder og sådan noget fra hendes fortid, og så vidste jeg jo godt igennem min søster og storebror, hvad hun havde lavet, og hvordan hendes liv var forløbet dernede i Godthåb.”

Sara har i sin kommende bog fastholdt sit møde med moderen på denne måde:

ET GENSYN

I samme øjeblik jeg træder ind i det lyseblå værelse, lægges et forsvar om mit hjerte, og min hjerne isner. Derfor græder jeg ikke eller bliver forvirret som ved ankomsten til Upernavik. Mine øjne er tørstige; hvem er du, hvor er du? Hendes ansigt er vendt mod vinduet, som om vi ikke er ventet. På tåspidser bevæger jeg mig hen til hendes seng, tager hendes hænder i mine og trykker dem blidt.

”Hej mor”.
Tavshed. Ikke engang et kærligt håndtryk.

”Mor, i dag er det min 45 års fødselsdag. Vi er sammen igen som dengang”.

Vores blikke mødes ikke.

I en uendelighed.

Mit er gennemtrængende. Intet går forbi min opmærksomhed. Uden at dreje hovedet.

”Har du også bemærket det Pierre, hun vil ikke se mig”.

Der er kun 53 centimeter der adskiller os, nej... lidt mindre, der er nu intet imellem os. Er det mig, er det hende, eller har vi mødtes på halvvejen?

Jeg går om på den anden side af sengen. Bøjer mig ned for at komme i øjenhøjde med hendes smukke øjne. Der nu søger mine. Føler det som om tiden går i stå. Uret, vejrtrækningen og tankerne. Jeg forsvinder fra de andre og går ind i hende. Det lille menneske der nu også kan rumme mig.

Hun indprenter sig hver en pore, alle de indre ar og hvert et dattertræk. Hun tegner omridset af mine læber, hvad vil hun mon høre? Og søger der-

efter mit blik igen. Savl bobler ved hendes mundvige. Ikke en bevægelse kommer over hendes ansigt. Huden er porcelæns-lys og meget fin. Små ar på panden giver det ellers så fejlfrie ansigt et karaktertræk. Næsen er smal og regelmæssig smuk.

Min mund planter et kys på hendes pande, mine fingre kærtegner kinden. Huden hviler så sart og blød på de synlige knogler. Det føles rigtigt at røre ved hende. Hun kigger på Pierre i det jeg trækker mig lidt tilbage. Han er synlig rørt, idet han går hen og giver hende et kys på kinden.

"Bonjour Bellemere". Han giver hendes hånd et klem og stiller sig ved siden af mig.

Nuka, min grandfætter, hilser på hende. Mor ligger stille. Alt er stille. Roligt har hun taget imod vores kys og kærtegn. Roligt vil der blive hvis vi går nu, luften er fyldt med sindsstemninger og vi fylder ingenting.

En plejer kom ind. Hun fortæller hvor anspændt mor har været fra morgenstunden.

"Hendes øjne var store af forventninger".

"Mener du at hun er ved sine fulde fem"?

"Din mor forstår det hele. Hun ved hvem du er,

og hun er godt klar over hvem Nuka er."

"Vil I have en kop kaffe"?

Plejeren peger på et lille bord der står mellem sengen og vinduet. Det er pænt dækket op med termokande, kopper og kager.

Pierre og Nuka lader sig ikke spørge to gange. Pludselig høres en lang og hjerteskræende hulken henne fra sengen. Mor græder højlydt. Jeg kigger hen på Pierre. Han ser meget overrasket ud, mens han står med åben mund og et stykke drømmekage halvt inde i munden. Jeg skynder mig hen til sengen. Isen i hjernen kæntrer og løber ned af mine kinder. Hurtigt omfavner jeg min lille spinkle mor.

"Mor du må ikke græde. Jeg elsker dig".

Jeg vugger hende stille og roligt. Vores tårer blandes. En gennemborende sorg og smerte bedøver mine længsler efter hende.

To måneder efter dør min mor.

*Uddrag fra Sara Johansens kladder til bogen
"Intet er som før"*

ENSOMHEDEN

Interviewet med Sara strakte sig over to dage. Ved andet interview startede vi med at tale om ensomhed.

– *”Sidste gang vi var sammen, snakkede du om det at være ensom. Hvis man læser din historie igennem og ser det udefra, så har du gode kammerater i skolen og hele den første tid hos dine adoptivforældre går med sport og så videre. Udefra ser det vældig vellykket ud, men du fortalte mig, hvor ensom du følte dig som adopteret?”*

– *”Ja, det var først, da jeg var alene, at det kom. Der kom den form for ensomhed, hvor man mangler et tilhørsforhold, fordi man jo er bevidst om, at ens adoptivforældre egentlig ikke har noget med en selv at gøre. Det er retslige forældre. Der er ikke noget blodsband. Der er ingen historier helt tilbage fra ens barndom, så der føler man sig jo bare kappet over, sådan rent følelsesmæssigt. Der er ligesom ikke nogen band, der fører ind til noget hjerteligt eller menneskeligt, og kropsvarmen og kærligheden og sådan. I starten kunne jeg ikke identificere den følelse af ensomhed. Det var bare en følelse, jeg rendte rundt med. Men så her i min voksne tid, og specielt efter at jeg har mødt min mand, som helt accepterer historien og alle mine følelsesmæssige skavanker, at jeg ligesom nu har accepteret, at jeg er sådan, som jeg er netop på grund af det, der er sket. Og så har jeg fået sat navn på den mærkelige følelse, jeg altid har haft. Og det var så ensomheden. Det at man ikke kan forklare andre, hvad det er, der sidder og nager inderst inde. Og det, at man ikke rigtig hører til nogen. Men nu hører jeg til Pierre, min mand.”*

– *”Du har jo egentlig oplevet, at du hørte mere til på børnehjemmene, i skolen, på efterskolen og højskolen – altså i de der kollektive sammenhænge, hvor der er mange mennesker?”*

– *”Ja, det er ligesom – det var det samme, da jeg flyttede til Paris. Man er bare en del af en hel sammenhæng, hvor der er flere, man skal forholde sig til, og hvor man skal få en hverdag til at køre. Der bliver man ikke set på hele tiden, der er man bare sammen.”*

– *”Som adopteret skulle du leve op til nogle menneskers drømme, håb og forventninger. Det kan vel også være et pres at leve op til sine adoptivforældres drømme?”*

– *”Der var jo det der med, at jeg skulle være et pænt barn. Jeg skulle opføre mig ordentligt og sidde pænt ved bordet. Jeg tror faktisk, at mine legekammerater blev opdraget på samme måde. Jeg tror da også, vi fik at vide på børnehjemmet, at vi skulle sidde stille ved bordene og så videre.”*

– *”På den ene side er der din oplevelse af ensomhed. På den anden side er der dine adoptivforældres ønske om at komme ud af en ensomhed, de har haft, fordi de ingen børn havde, så faktisk er der to ensomheder – er der ikke?”*

– *”Jo, det er der. Men det har jeg aldrig tænkt over. De fik jo aldrig navnet mor og far, som i hvert fald min mor ønskede sig over alt på jorden. Jeg tror, de første år, jeg var hos dem, der gik det egentlig meget godt. De lærte mig at cykle, og de lærte mig mange forskellige ting: At bage, lave mad. Jeg var med i min mors hverdag, og jeg forsøgte også at komme med i min adoptivfars. Han skulle bygge et dukkehus til mig, kan jeg huske, altså hvor jeg selv kunne være. Det skulle være i menneskestørrelse. Og der skulle min adoptivmor så tage et billede, og der ville jeg holde om ham, og så blev jeg bare skubbet koldt væk: ”Du er stor nok til at stå alene”, sagde han. Det var ligesom at få en spand koldt vand i hovedet. Anden gang jeg oplevede noget lignende, var ved en familie sammenkomst med alle kusiner og fætre og deres børn, og der sætter en af mine kusiner, der var fire år ældre end mig, hun sætter sig på skødet af sin far og taler med ham. Og det syntes jeg egentlig så meget godt ud, så jeg ville gøre det samme. Så jeg satte mig op på skødet af ham, men der blev jeg igen skubbet væk: ”Du er stor nok til at sidde for dig selv”. Men det var mærkeligt nok, jeg gik ikke op på skødet af min mor, for hun ville måske have accepteret det, men jeg tror bare, jeg søgte hans kærlighed.”*

– *”Hvad tænker du i forhold til børn i Danmark, der bliver fjernet fra hjemmet?”*

– *”Umiddelbart ville jeg mene, det var*

bedre at komme på børnehjem end at blive adopteret. For det er et mere neutralt sted, hvor man kommer sammen med børn, som er i ens egen situation, og som man kan forholde sig til. Kommer man til en plejefamilie, så bliver man igen sat i kasser og skal leve under nogle forhold, som ikke er identiske med det, man har levet med hos sine forældre.

Jeg taler ud fra den erfaring jeg har, ud fra det jeg har set. Vi har jo ikke selv valgt vores forældre. Det er jo det. Min lillebror Jacob, der blev adopteret som treårig. Det fungerer fint med hans forældre. Han er så glad for dem. Jeg tror ikke, man kan klandre mine adoptivforældre. De ville jo bare have et barn. Det er systemet, der skal lære noget mere om, hvordan man skal gebærde sig i sådan nogle situationer, som jeg har været i.

Min mand og jeg kan ikke få børn. Vi prøvede i en sen alder, men det lykkedes ikke. Han ville gerne adoptere, men jeg ville ikke. Jeg vil ikke have, at nogen skal have det sådan, som jeg har haft det. Jeg vil bare ikke have et barn, som er udenfor os – og så være bange for, at det skulle være ulykkelig, ligesom jeg og andre har været det.”

AT FORLIGE SIG MED SIN GRØNLANDSKE IDENTITET

– ”Hvornår begyndte du at forlige dig med din grønlandske identitet?”

– ”Jeg kan sætte navn på, hvornår jeg identificerede mig med min grønlandske herkomst. Det var, da vi stod og skulle tjekke ind med Air Greenland ude i Kastrup Lufthavn, for der stod jo en række så lang med smilende grønlændere, der skulle hjem til sig selv. Og der – da følte jeg mig glad. Huf! Der var det ligesom, der var et eller andet, der forsvandt fra mig, en negativ følelse der forsvandt fra mig. Nu var jeg sammen med andre ligesom mig, der så glade ud og skulle til Grønland. Jeg hus-

Sara Johansens fremtid ligger i Danmark. Men som hendes digt nedenfor viser, kan Grønland godt være i hende, selv om hun fysisk er i Danmark.

Tågen kom tilbage i går
Kirkens høje ryg
løfter den hvide dyne
Evigheden kærtegner klippen

ker det tydeligt. Det var der, jeg fandt ud af, at jeg var grønlænder, og at jeg var glad for det og stolt af det. Og så blev det jo bare bekræftet endnu mere, da jeg kom derop.”

– ”Hvad gør du så med sproget. Vil du begynde at lære grønlandsk?”

– ”Det var meningen, jeg ville begynde at lære det, nu hvor jeg er flyttet til Danmark, men nej. Jeg bruger det jo ikke og kommer nok aldrig til at bruge det. Så vil jeg hellere lære italiensk eller noget andet, jeg kan bruge – et europæisk sprog. Men det kan da godt være, jeg på et senere tidspunkt vil lære det.”

*Karen på børnehjemmet /
børnesanatoriet*

*”Sådan er livet ikke,
med det liv jeg har haft,
det må jeg erkende ...”*

KAREN FØDT 1961

I 1969 er Karen otte år. Hun har sammen med Sara været på børnesanatoriet i Sukkertoppen siden 1963 og var et af de såkaldte ”glemte” store børn. Karens danske lærer på skolen kendte til hendes situation og ønskede sammen med sin kone at adoptere hende.

Karen var imidlertid bange for sin lærer, syntes han var skrap. Forstanderen sagde, at hun skulle besøge familien tre gange for at lære den bedre at kende. Hun brød sig ikke om at være der.

Karen havde andre grunde til at ønske sig væk fra børnesanatoriet. En af de ældre elever, der nærmest var en slags medhjælper, var be-

gyndt at komme ind i pigernes soverum for at sige godnat. Han havde hånden under dynen og på et tidspunkt trak han hende ud af sengen, gik gennem køkkenet ud på toilettet, hvor han tvang Karen til at røre ved sig.

”Jeg vendte hovedet den anden vej, jeg prøvede at tænke på noget andet, men jeg var altid bange, når jeg så ham. Hvad skulle jeg gøre? Han truede mig til at holde mund. Jeg kan ikke huske hvornår det begyndte, men jeg har ikke været ret gammel.”

Så en dag fik hun at vide, at nu skulle hun bo hos lærerfamilien. Den dag hun flyttede fra børnehjemmet, husker hun hvor ulykkelig hun var. Hun blev stående på trappen og nægtede at gå over broen på vej til lærerfamilien. Hun blev til sidst fulgt af sted af en fra børnehjemmet og et par af børnene, lokket med slik og løfter om altid at kunne komme på besøg.

Karen blev sat i en dansk klasse, mistede sine grønlandske venner.

”I begyndelsen var jeg meget flov. Jeg ville ikke gå uden for døren, følte mig anderledes og så skulle jeg hele tiden tale dansk. Det var uvant for mig.”

I 1970 flytter lærerfamilien til Danmark. Karen er ni år. Udover Karen har familien to drenge, en jævnaldrende og en lidt yngre.

”Jeg tror den ældste var ordblind eller noget i den retning. Jeg lærte meget

hurtigt at tale og skrive perfekt dansk, og det var som om min adoptivmor var jaloux på mig. Hun var meget streng. Hun holdt altid øje med om jeg havde tisset i bukserne, og selv da jeg holdt op, forlangte hun at der skulle stå en potte under min seng. Hun ville heller ikke have, at jeg forlod mit værelse før de andre var stået op.

Det var som om hun hadede mig. Jeg tror også hun var ked af, at jeg ikke ville kalde hende mor. Jeg undgik at kalde hende noget, det var ikke fordi jeg ikke ville, jeg kunne ikke. Aldrig viste hun den mindste ømhed, og min adoptivfar var en vante. Han gik sjældent mod hende, men var dog den, der viste lidt positiv interesse for mig. Jeg husker også en anden gang, hvor jeg blev så ked af det. Vi skulle fotograferes i skolen, og min adoptivmor insisterede på at klippe mig. Det blev skævt og grimt, jeg så ikke godt ud.”

Intet sted i verden har der været registreret en så høj andel af tuberkulose som i Grønland. Børnesanatoriet i Sukkertoppen / Maniitsoq blev i 1925 etableret som tuberkulosesanatorium for børn, og hurtigt efterfulgt af fire andre "børnesanatorier", som var den lidt bredere betegnelse, da også moderløse spædbørn blev anbragt på disse institutioner.

Fra slutningen af 1950'erne, da tuberkulosen var ved at være under kontrol, blev sanatorierne omdannet til børnehjem for forældreløse og socialt belastede børn. Hvad tuberkulosen angår, er den på forbavsende vis vendt tilbage til især Sydgrønland fra midten af 1990'erne. I dag regner man med, at ti procent af alle grønlandske børn er smittet med tuberkulose.

Karen begynder på et tidspunkt at spørge efter sin biologiske familie og får at vide, at moren er død, og at det var årsagen til at hun blev adopteret .

Men senere, da hun bliver ved med at spørge og begynder at drømme om moren, og græde højlydt om natten, fortæller adoptivforældrene hende endelig sandheden. At moren lever, men at hun ikke havde mulighed for at have hende hos sig og derfor ønskede, at hun blev bortadopteret.

”Jeg vidste intet om min baggrund. Det var tabu at tale om noget fra dengang. Først langt senere, da jeg som voksen endelig fandt min biologiske mor, fik jeg at vide, at jeg var født i Paamiut, at min far var en dansk håndværker, og at jeg i de første tre år havde boet hos min bedstemor. På det tidspunkt havde min mor fået arbejde på børnehjemmet i Sukkertoppen, og da jeg blev tre år, sendte min bedstemor mig til Sukkertoppen for at jeg kunne være sammen med min mor.

”Husker du din mor og bedstemor?”

”Jeg har en fornemmelse af min mor, jeg husker jeg fik en karamel af en, der rejste fra børnehjemmet, det har nok været min mor. Hun forlod børnehjemmet kort efter jeg var kommet. Jeg har ingen erindring om min første tid i Paamiut.”

Adoptionen var ikke god for nogen af parterne. Karen følte, at adoptivmoren tog afstand til hende. Hun sagde flere gange, at det ikke var hende, der ønskede adoptionen. Det var manden, Karens lærer, der var så glad for hende.

”Jeg kan huske, at jeg i det første år ofte tissede i sengen. Og nogle gange tissede jeg også i bukserne om dagen. Det begyndte, da vi boede i Grønland, men fortsatte i den første tid, hvor vi var flyttet til Danmark. Hver morgen skulle jeg vise min adoptivmor, om jeg havde tisset i bukserne. Det var flovt og meget ydmygende, når det skete.

På et tidspunkt ville jeg ikke spise og så blev jeg nærmest tvangsfodret. Jeg skulle spise op og fik ikke lov til at forlade bordet, før det var sket. Engang imellem blev jeg smidt ind på mit værelse og måtte ikke lukkes ud, før jeg havde spist op. Jeg begyndte at gemme maden under sengen.

Måske har der været noget galt med min adoptivmor, hun blev mere og mere mærkelig. Så mente hun, jeg skulle gøre gymnastik ude i gangen – uden tøj på.”

I 6. klasse begynder Karen at stikke af hjemmefra. Hun husker en dag, hun havde været hos en veninde, hvor moren havde ringet og bedt hende komme hjem straks. Familien boede dengang i nærheden af Holbæk, men Karen vendte cyklen mod Slagelse og cyklede bare væk og væk. Da det blev aften prøvede hun at finde et sted, et toilet på stationen, hvor hun kunne overnatte. Der var en fremmed mand, og hun begyndte at løbe ind over en mark.

”Det var en rædselsfuld nat. Jeg sov ikke og næste dag samlede politiet mig op på landevejen. Jeg sagde, jeg ikke ville hjem, men det kom jeg. Dog ikke længe fordi mine adoptivforældre ikke mente, de kunne klare mig længere, og så kom jeg på et børnehjem i Holte, hvor der var andre grønlandske børn. Da jeg mødte dem og de begyndte at tale til mig, opdagede jeg, at jeg havde glemt mit sprog. Det blev jeg drillet med og følte mig så anderledes. Jeg begyndte også at stikke af derfra. Nogle gange var jeg væk i flere dage og sov hos tilfældige fyre – mod sex. Jeg var ikke engang 13 år.

Til sidst blev jeg anbragt på en børnepsykiatrisk afdeling i Glostrup. Jeg var 13 år og kendte allerede mange, der var i samme situation som jeg selv. Jeg kan huske en gruppe, der kaldte sig ”Børnemagt” og som hadede voksne. De boede i Christiania.

En dag kom mine adoptivforældre på besøg på den psykiatriske afdeling. De fortalte, at jeg ikke længere kunne komme hjem, og at jeg igen måtte komme på børnehjem, denne gang langt væk fra København, i Sønderjylland.

Jeg blev rigtig ked af det. Det var min adoptivfar, der sagde det. Min adoptivmor sagde ingenting. Hun blev ondskabsfuld. Så løb jeg. En pædagog løb efter mig og holdt mig fast. Jeg blev båret ind igen. Han viste sig at have større forståelse end jeg havde regnet med. Han sagde, at det var mine forældre der var dumme, ikke mig.

Karen: "Det, der reddede mig fra total undergang og nedtur, var Majgården. Jeg begyndte at tro på nogle voksne, de havde ingen særlig uddannelse, men en masse erfaringer."

Foto fra bogen "Afskum – om (be)handlingen i Majgården og produktionskollektiverne" (1981) af Jan Morell & Synnøve Kerrn-Jespersen.

Det hjalp mig meget.

Det var den sidste gang, jeg så dem sammen. Min far dukkede dog op til min konfirmation, der blev holdt på børnehjemmet i Sønderjylland. Jeg faldt aldrig til og stak hele tiden af, løb sammen med andre rødder. Jeg levede det vilde liv. Jeg var sammen med en af de store drenge, og han lærte mig det ene og andet.

Så opgav børnehjemmet mig og i 8. klasse blev jeg sendt til et skolehjem på Fyn. Det sædvanlige gentog sig, jeg røg hash og rendte efter fyre.

Så fik jeg et ultimatum: Enten ville jeg blive anbragt på en lukket ungdomsafdeling eller også kunne jeg blive optaget på "Majgården", et helt nyt og anderledes tilbud til sådan nogle unge som mig. Pædagogerne var forskellige fra dem, jeg havde mødt på børnehjemmene, de forstod os og lyttede til os. Det, der reddede mig fra total undergang og nedtur, var "Maj-

gården". Jeg begyndte at tro på nogle voksne, de havde ingen særlig uddannelse, men en masse erfaringer. Jeg blev der i halvandet år. Fik en kæreste og da han flyttede til København, rejste jeg over til ham. Jeg var vildt forelsket, men desværre viste han sig at være ret voldelig. Jeg fik forbindelse med "Aktion Ung Boligløs", boede rundt omkring og fik i 1978 endelig min egen lejlighed på Nørrebro og fik arbejde i "Ung i arbejde".

Så mødte jeg en mand fra Herning, der havde været i fængsel i flere år. Vi mødtes på en højskole, ret forslåede begge to. Jeg blev gravid og vores største ønske var at begynde forfra – som en rigtig lille familie. Derfor flyttede vi til Herning, og tre år efter at vi havde fået vores datter, fik vi min søn, der blev født i 1983. Forholdet mellem os blev dårligere. Min kæreste lavede et røveri, vi brugte pengene og så vidste jeg, at nu var tiden inde til at rejse.

Børnene fik jeg hans bedsteforældre til at se efter. De boede på Fyn, og da jeg ikke dukkede op og de var for gamle til at klare at have dem i længere tid, bad de kommunen om hjælp. Jeg var begyndt at drikke ret kraftigt og vidste, at jeg ikke magtede at have dem. De var tre og fem år dengang.

Kommunen hjalp med at finde et sted til dem i Århus og efter endnu et højskoleophold, flyttede jeg selv til Århus og fik en lejlighed.

Mit liv hang slet ikke sammen. Jeg vidste ikke, hvem jeg var og hang ud med andre grønlandere, der var havnet i Danmark og som havde det på samme måde. Vi var hverken det ene eller andet.

Jeg udviklede et massivt misbrug, alkohol, stoffer, alt. Men der har været en skytsengel dengang. En tidligere kæreste fik mig i behandling. Jeg blev af Socialmedicinsk Klinik i Århus henvist til et sted, hvor man var begyndt på en Minnesota-behandling. Der var jeg i seks måneder og blev clean i 1993. Jeg gik til AA og NA-møder og afsluttede min pædagoguddannelse i 2001. Den dag var jeg stolt af mig selv.

Det var et mirakel. Jeg havde jo haft mine børn i pleje siden 1985, og de kom tilbage til mig 11 år efter. Min datter var begyndt i gymnasiet, men flippede ud med de andre og kom til sidst på et kollegium. Min søn skejede ud med de andre rødder på 13-14 år. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre, jeg havde konstant dårlig samvittighed over, at jeg ikke havde haft dem hjemme. Jeg ønskede, at han skulle flytte ud til plejefamilien igen, men det ville han ikke, så jeg lod ham blive. Til sidst gik det så galt, at han var nødt til at flyttet tilbage til familien. I dag er han 26 år, han bor hos sin far og det går ikke godt. Vi taler ind i mellem sammen, men jeg ser ham ikke.

De sidste år har jeg derimod fået et meget nært forhold til min datter og det har betydet meget for mig. Og det bedste er, at jeg er blevet mormor. Hun bad mig være med til fødslen, et af de største øjeblikke i mit liv.

Jeg havde stadig håbet om at finde mine

rigtige forældre, men vidste ikke hvordan jeg kunne finde dem. Så skrev jeg til præsten i Paamiut, og han sendte mig min mors dåbsattest, så på den måde lykkedes det mig gennem folkeregistret at finde hende omkring år 2000. Jeg var næsten 40 år og skrev et brev til min mor, der boede på Lolland. Så ringede hun mig op.

Vi tudede begge to og kort efter besøgte jeg hende. Det eneste jeg med sikkerhed ved er, at hun i 1963, kort efter jeg kom til Børnesanatoriet, tog til Danmark. Og så at min far var en dansk håndværker, der var meget religiøs. Ham ved jeg intet om.

Min mor drak meget, så hærget ud. Hun var pensionist og boede sammen med en mand, der intet kunne. Han var dement.

Jeg havde ingen vrede, kun medfølelse. Et sted var det bare forløsende at se hende, møde hende.

Jeg spurgte min mor, om hun havde givet tilladelse til adoptionen. Det havde hun ikke. Hendes daværende mand var blevet ret sur over, at hun ikke havde fortalt om mig. Han ville godt have adopteret mig, da han var sammen med min mor. Men de vidste ikke, hvor jeg var. Der findes en adoptionsbevilling, men jeg kan ikke finde nogen underskrift, og jeg tror min mor, når hun siger, at hun aldrig har skrevet under på noget.

(Det viser sig at være korrekt. Af sagsakter i Landsarkivet kan jeg se, at man uden held har forsøgt at få moren til at underskrive.TB)

Jeg så min mor fire gange inden jeg i 2004 blev ringet op fra et sygehus på Sjælland. Min mor var blevet indlagt og bevidstløs. Jeg besøgte hende, men min halvsøstre sagde, at de nok selv skulle passe hende og at de ville ringe, hvis der skete noget. Hun døde kort efter, og jeg var med til begravelsen, men følte mig bestemt ikke velkommen.

I dag har jeg kontakt til min biologiske familie, og jeg har besøgt dem i Grønland.

Jeg ser ikke mine adoptivforældre. Jeg har engang ringet til min adoptivmor for at høre, hvorfor det udviklede sig på den måde. Hun var berørt af situationen, undskyldte sig og sagde, at ingen havde fortalt

dem, hvordan de skulle behandle mig. Jeg ønsker ingen kontakt med dem. Jeg kan godt forstå, hvad hun mener – at ingen hjalp dem.

Det samme kan jeg jo sige. Ingen havde fortalt mig, hvorfor jeg skulle på børnehjem, og hvorfor jeg skulle være hos et dansk ægtepar, som jeg ikke kunne lide. De vidste det jo. Alle vidste det.”

MARTS 2010.

Karen er på besøg i København. Hun er trist og hun indrømmer at have drukket ved sociale sammenkomster i de sidste år, og at hun efter at være flyttet for sig selv også har drukket vin, når hun har været alene og følt sig ensom. Datteren har skrevet et brev og givet hende et ultimatum; Enten stopper Karen helt med at drikke, ellers vil datteren ikke se hende mere.

”Jeg har det ikke godt. Jeg havde ikke sagt til min datter, at jeg drak med kollegerne til konferencer og sammenkomster. Men på det sidste har hun mærket, at der var noget galt, når hun ringede. Hun kan både se og høre det på mig.

Jeg kan ikke holde det ud, hvis hun nægter at se mig. Jeg klarer det ikke. Og så mit lille barnebarn. Jeg var jo med ved fødslen. Det betyder alt for mig.”

Jeg spørger, om hun så har noget valg?

”På en måde synes jeg ikke hun skal blande sig i mit liv, hvis jeg bare lover ikke at drikke, når jeg er sammen med hende og barnet. Og så ved jeg jo samtidig, hvor meget hun selv har lidt under mit fravær, under mine lange misbrugsperioder. Jeg kan bare ikke holde ud at tænke på, at jeg aldrig skal se hende mere. Når jeg kommer tilbage til Århus, skal vi mødes. Så håber jeg, vi finder ud af det.”

Hvis hun nu holder fast? spørger jeg.

Karen er en smuk kvinde, en stolt kvinde. Hun ser på mig og smiler ganske lidt. Jeg tror jeg kender svaret.

Den 12. april 2010

Mail fra Karen to uger efter vores samtaler på Uraniavej.

Hej Tine. Tak for din gæstfrihed og for vores samtaler :)

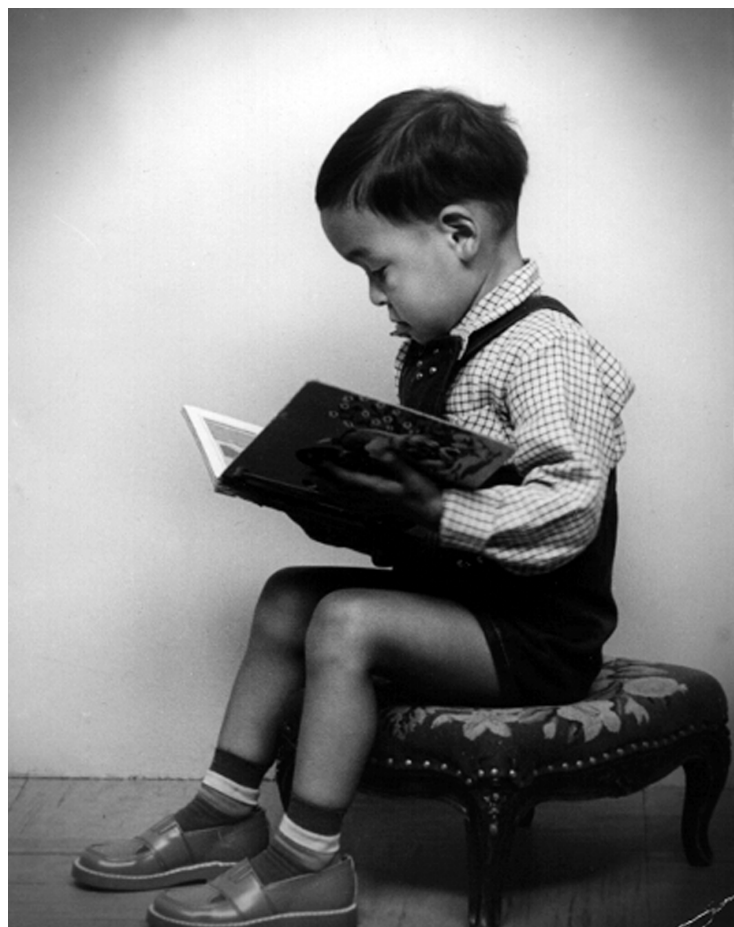
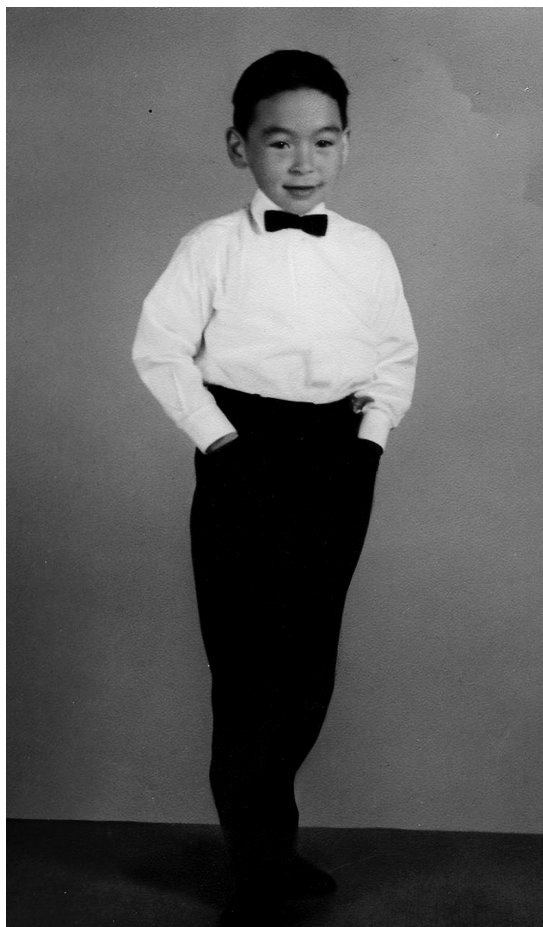
Det var mange ting jeg gerne ville fortælle dig, men som du ved, havde jeg lige fået et ultimatum af min datter, som fyldte mere i mit hoved, jeg har besluttet at jeg bliver nødt til at efterleve den, for... ikke at være sammen med min familie er udelukket. Jeg lovede mig selv, dengang i 1993, da jeg besluttede at starte et nyt liv, at jeg ville gøre hvad der skulle til, for at mine børn kunne få tillid til mig igen...lige nu er det måske den ultimative prøve, fordi jeg i mit naive sind, troede at jeg havde skabt den tillid, men der skal så lidt til at vælte den tillid, åbenbart, selv så længe efter, derfor er jeg nødt til at tage hensyn til deres frygt, som jeg forstår, men håbede at kunne give slip på, men sådan er livet ikke, med det liv jeg har haft, det må jeg erkende.

Men det er en svær snak hende og mig skal have, derfor venter jeg til jeg er startet på arbejde igen og hverdagen indfinder sig.

Knus og mange kærlige tanker fra Karen

Den 18. juni 2010. Ringer til Karen. Hun passer sit barnebarn. Det går godt. Mor og datter har talt sammen. Selvfølgelig er der meget, der stadig er svært, men det går fremad.

Marius

”Jeg vidste intet, jeg var helt på bar bund.”

MARIUS INUUSUTTOQ KRISTENSEN, FØDT 1955

”Hvis jeg med få ord skal beskrive mig selv, er det en stemning, hvor der ikke er tilknyttet et sprog. En stemning af sårbarhed, forladthed, følsomhed. Jeg har altid været meget alene og har kun tæt kontakt med få personer.”

Marius blev adopteret af en dansk sygeplejerske, der havde behandlet hans mor på sygehuset. Moren havde TB og skulle til Danmark for at blive opereret. Hun og den øvrige familie boede i bygden Aalatsivik ved Niaqornaarsuk, Atto og Aasiaat.

Marius er nummer 6 af 12 søskende. Da han flytter hen til sygeplejersken er han omkring seks måneder. Moren havde sagt ja til at han kunne være der, men havde efter Marius opfattelse, aldrig forestillet sig adoption.

Da moren kom tilbage fra Danmark, boede Marius stadig hos sygeplejersken.

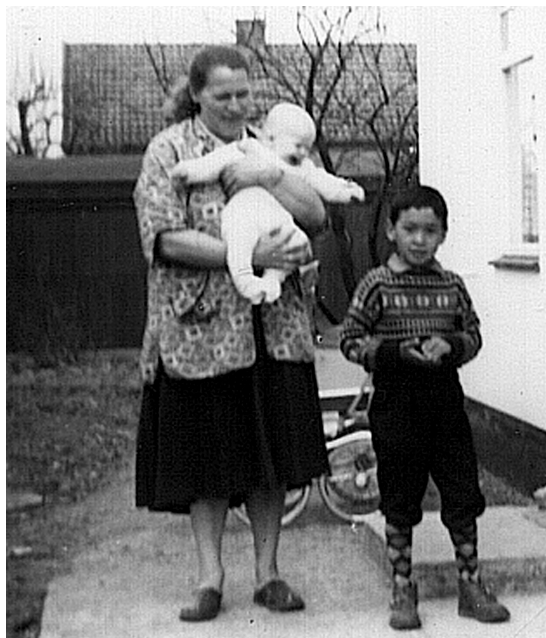
Allerede tidligt i opvæksten følte han sig mere som dansk og derfor som forræder, når han var blandt grønlandere. Han vidste udmærket, at hans materielle forhold var betydeligt bedre. Han boede under gode, sunde forhold i modsætning til mange grønlandske børn, specielt fra bygden hvor han var født, hvor der var meget fattigdom og sygdom.

Den biologiske far havde problemer med alkohol og var meget jaloux. Efter morens hjemkomst begyndte ægteskabet at vakle. Og så sker ulykken. Moren flygter fra faren ved at lade sig drive væk fra ham på en lille fiskerbåd. Faren prøver at fange hende ved at sejle ud til hende i sin kajak, men han er for beruset til at kunne holde balancen. Han tipper rundt og drukner.

Det fik Marius først at vide flere år senere.

I slutningen af 50'erne møder sygeplejersken en dansk mand, som hun flytter sammen med, og de får en søn i 1961. Fire år senere, i 1965 flytter familien til Danmark. Manden bryder sig ikke om Marius og taler meget sjældent med ham.

I de første år tror Marius, at stedfaren er hans rigtige far, der er kommet tilbage, han har også mørkt hår, men det går efter-

hånden op for ham, at faren er meget langt væk.

”Rent fysisk indskrænker jeg min verden, og i stedet lever jeg mere inde i fantasiens verden. Jeg mister nok meget af tilliden til andre mennesker, og i stedet prøver jeg at forstå mig selv igennem ungdomsbøger, musik og dans – alt sammen i ensomheden inde på værelset.

Ved hjælp af ungdomsbøgerne synes jeg at opsplitte verden i mere forståelige enheder. Flemming bøgerne gav mig et billede af, at retfærdigheden kunne ske fyldest. At der er noget, som kan være rigtigt og forkert. En styrende sund fornuft, hvor der kommer orden i tingene. Jeg tror, jeg her lever mig ind i drenge og farrollen. ”De 5” bøgerne førte mig ud i eventyret mens jeg kunne synke ned i værelsets overskuelige fysiske rammer. Jeg fanges af fællesskabet mellem børn og jeg betages af den drengepige, der er modig og anderledes, og jeg føler hengivenhed for hunden.

Følelserne finder deres ord i musikverdenens tekster, sådan som de udlægges i dansktopsangene og i Top 20. Igennem lytningen til musikken blæses mine enkle følelser op i to til tre minutter ad gangen, og jeg synes at styre mig selv ved at nedskrive hitlisterne, så jeg kunne tjekke om der blev sagt det rigtige af Hjorting og Mylius.

Fra radioen og fra mine båndoptagelser danser jeg til musikken og lever mig her ind i det storladne kærlighedsfulde eller det voldsomt aggressive igennem mine bevægelser. Kroppen blev levende og jeg kunne mærke den efterfølgende ro i kroppen.

Så – som det ses – skabte jeg mig et liv igennem mine drømme og dans med nedskrivning af hitlister, men det blev ikke et naturligt liv i samspil med andre unge. Mit liv var fattigt i sin storladne fantasi-verden med et følelsesliv, der ikke blev udviklet og afgrænset i samspillet med unge og levende voksenmodeller. Det er dette liv, der særligt starter efter det elvte år.”

Marius med sin adoptivmor og hendes søn født 1961.

En dag, da Marius er omkring 11 år, roder han i en skuffe og finder sine adoptionspapirer. Han aner intet om, at han er adopteret, og først nu begynder adoptivmoren at fortælle ham om den egentlige baggrund for, at han bor hos hende i Danmark.

”Jeg vidste intet, jeg var helt på bar bund.”

Tilliden var brudt til den kvinde, der elskede ham og havde ønsket at give ham det bedste liv. Marius begynder at trække sig tilbage til sit værelse. Her læser han mange bøger, hvor han drømmer sig ind i eventyrets verden, og han lytter og danser til musik for på den måde at leve følelserne ud.

Adoptivmoren er ulykkelig og prøver at beskytte Marius mod sin nye mands irritation og vrede mod ham.

Han adopterede aldrig Marius. Stedfaren var også streng og voldelig mod sin egen søn, forlangte at han skulle arbejde hårdt på det lille husmandssted, som de havde købt.

”Med årene bliver jeg hendes fortrolige, den hun kan fortælle om sin smerte og sorg.

”Med min oplevelse af at miste troen på min mor kommer den forståelige men også yderst uheldige indstilling, at jeg ikke kan

tro på andre. Men jeg har jo brug for at være ved mennesker, og den eneste måde at kunne være det på var ved at få dem til at synes at de kan bruge mig til noget. Jeg har ikke tilliden til, at min mor er der for mig, men jeg kan få en platform ved at være der for min mor. Jeg kan være hendes fortrolige.”

Stedfaren er efter Marius' beskrivelse i perioder lidt af et monster, uden forståelse for de to drenge. Marius husker en nat i København, hvor han lå i forældrenes soveværelse på et hotel og så ud på neonlyset, mens han igen drømte sig et andet sted hen.

*Marius med sin biologiske mor, 83 år gammel.
Hun bor på plejehjem i Sisimiut.*

Forældrene skændtes. Om ham. ”Så skyl ham dog ud i toilettet!” råbte manden og pegede på Marius.

En anden gang truede manden med at skyde dem alle.

”Jeg sov altid på ryggen. Det begyndte, da jeg var barn. Hvis min stedfar ville myrde mig, så ville jeg ingenting mærke, – han ville kunne skyde mig lige i hjertet.”

Marius var en klog dreng. Han begyndte i gymnasiet, var meget indesluttet og så snart han havde fået sin eksamen, flyttede han til Århus. Efter et par vilde år med et studieskift og fester, begyndte han at studere psykologi og blev færdig i 1988.

Marius fandt i 1981 sin kæreste, en mand han stadig er sammen med. Han præsenterede aldrig kæresten for adoptivmoren og manden, da homoseksualitet var svært for dem at forholde sig til.

Adoptivmoren bliver meget syg og dør omkring 1984. Siden har Marius ikke set hendes mand.

Da Marius er omkring 30 år, opsøger han sin biologiske mor. Hun er blevet en ”meget gammel dame”. Han er i praktik på sygehuset i Nuuk og spørger, om nogen kender hende. Som det er normalt i Grønland, går ”Kamikposten” i gang og uden hans viden sørger nogle velmenende mennesker for at arrangere et møde. Marius føres op på en afdeling og ind i et rum, hvor han helt uforberedt ser sin mor og søster sidde på stolene. Det blev et meget bevægende møde, ”hvor ordene forsvandt sammen med de mange tanker, der var ophobet gennem årene ... da jeg så hende, tænkte jeg, ja, hun har født mig. Ikke andet.”

Moren har haft meget skyldfølelse, hun fortæller Marius, at hun aldrig var gået med til adoption, hun havde troet, papirerne var en slags plejetilladelse. Hverken hun eller hans søskende forstod eller talte dengang dansk.

I dag har Marius kontakt med sin store grønlandske familie, som han har besøgt flere gange både her i Danmark og i Grønland.

”Jeg har fået meget hjælp, også fordi jeg selv er psykolog og ved, hvem jeg kan snakke med. Jeg er inspireret af Peter Levin og Albert Pessa og er under en stadig udvikling. Følger kurser og er lige nu i gang med en særlig form for hypnose, som jeg også kan praktisere over for mine egne klienter.

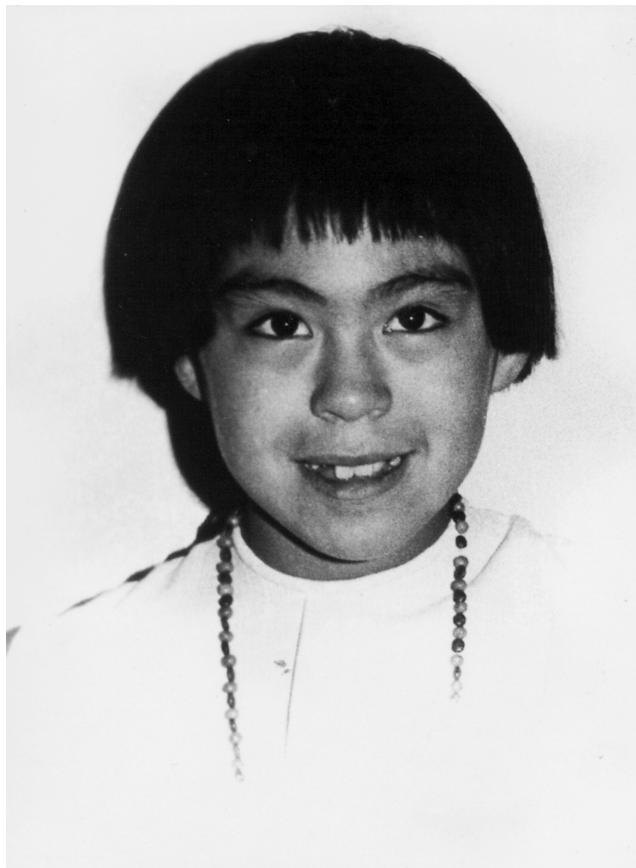
Jeg er mindre tilbageholdende i dag, taler mere med andre. Men i mine unge år var jeg en ung mand i en glasklokke.”

Marius har aldrig opsøgt andre adopterede grønlandere. Han troede, han var en af de få, det var gået sådan.

”Jeg er meget glad for at møde Sara og synes det er godt, der bliver skrevet om de adopterede. Hvis de andre har haft det som jeg, er det nødvendigt at gøre, om ikke andet, så fortælle hinanden, at vi alle har gået med de samme længsler efter tryghed og viden om vores forældre i Grønland, vores familie og hvorfor vi blev sendt til adoption.”

Marius har idag kontakt med sin store grønlandske familie.

Dorthe

Fra børnehjem til at være mor med seks børn

DORTHE AGNETE KATRINE REBEKKA OLSEN, FØDT I 1954, DØD 2009

I april 2010 besøger Dorthes mand Børge Nissen mig sammen med tre af de seks børn, de fik sammen (Mette, Mille og Christian).

”Jeg er her, fordi jeg ved, at Dorthe gerne ville have talt med dig, det var vigtigt for hende at fortælle om forholdene for børn dengang. Men den 5. oktober 2009 blev hun dræbt ved et trafikuheld. Hun kørte på sin knallert og overhørte bilen, hvis unge chauffør ikke havde en chance for at undgå påkørsel.”

”Dorthe var ikke ret gammel, da hun blev fjernet fra sin mor,” fortæller Børge.

Den 18. juni 1959 meddeler kommunalbestyrelsesformanden at barnet Dorthe Olsen, der er født den 28.12.1954 og hjemmehørende i Holsteinsborg, ønskes anbragt på Børnesanatoriet i Sukkertoppen. Det, der svarer til normalbidraget til børn født udenfor ægteskab kan udbetales til Børnesanatoriet halvårsvis og forud, til dækning af en del af udgifterne ved barnets anbringelse på sanatoriet. Det be-

kræftes endvidere, at barnet kun kan udskrives efter forudgående aftale med Distriktslægen, og kun på begæring af den, der har forældremyndigheden. Forstanderinden bemyndiges til på Holsteinsborg Kommunes regning at indkøbe den nødvendige beklædning til barnet, når det atter udskrives fra sanatoriet, ”dog højst kr. 200,-.”

Kort efter sendes Dorthe med båden til Sukkertoppen. Hun havde ingen erindring om, hvad der foregik.

Dorthe's familie stammer fra Sisimiut. Hendes mor havde fem børn med fem forskellige mænd. Moderen arbejdede på en fiskefabrik og faren var fisker. Ham så Dorthe først langt senere i sit liv. Men en vis forbindelse havde hun til moren og sine søskende, mens hun boede på børnehjemmet. Hun blev anbragt som fire-årig i 1959, fordi moren ikke magtede at passe hende, og da der ikke fandtes et børnehjem i hjembyen, blev hun sejlet til

Sukkertoppen (Maniitsoq. En anden årsag skulle være, at hun havde dårlige øjne og skulle opereres.

Dorthe huskede meget lidt fra den første tid, heller ikke at hun blev fjernet fra sin mor. Men hun havde en drøm, der vendte tilbage i flere versioner, husker Børge: At hendes mor holder fast i hende, mens hun af andre bliver trukket væk. Moren ville ikke give slip.

Børge beretter, at Dorthe ikke havde det let på børnehjemmet. Hun mente ikke, at Lilli Mortensen, forstanderen, brød sig om hende. Hun følte sig skubbet til side og husker mest det negative. Blandt andet var hun meget ked af at blive klippet som en dreng i stedet for at bevare sit lange sorte hår. Hun har også fortalt, at hun engang blev tvunget til at spise sit opkast, fordi hun ikke ville spise maden. Børge fortæller, at denne begivenhed er bekræftet af en grønlandsk kvinde, der i sin tid arbejdede på børnehjemmet. Hun

Børge og Dorthe

vidste også, at Dorthe følte sig forfulgt, og selv brød hun sig ikke om forholdene. Derfor var hun stoppet.

Dorthe har holdt meget af kifakerne, som arbejdede på børnehjemmet. Dem har hun altid følt sig godt behandlet af, og de har betydet meget for hende. En anden der også har betydet meget for hende, var Kirsten Carøe Therkilsen som var ansat nogle år på børnehjemmet. Dorthe var i huset hos hende og havde kontakt med hende og hendes familie hele livet igennem.

Dorthe følte sig mobbet i skolen, fordi hun rent fagligt ikke klarede sig godt. Var ordblind og ikke god til at regne.

Den mest ydmygende behandling skete dog på børnehjemmet. En lidt ældre fyr, der også havde været i nogle år på hjemmet, var begyndt at misbruge hende, allerede da hun var mindre. Han overtrådte hendes grænser, hvilket har betydet, at Dorthe som ældre flere gange har været hos psykiater.

Ingen sagde noget, og hun turde ikke henvende sig til forstanderen af angst for at blive yderligere udstødt.

”De andre børn var hun meget glad for. I de første år troede Dorthe, at det var hendes søskende, og at forstanderen var hendes mor. Der kom aldrig nogen forklaring på, hvorfor hun var på børnehjemmet. På et tidspunkt begyndte hun at besøge sin mor i Holsteinsborg, men de talte ikke om noget.”

Dorthe var, kan man sige, adopteret af Børnehjemmet i Sukkertoppen. Hun var teenager, da de andre børn i slutningen af 60'erne blev sendt til Danmark med henblik på adoption. I stedet kom hun på husmørskole fra 1971 til 72 og siden på efterskole i Kolding.

Derfor var Dorthe fuldt dobbeltsproget. Hun mødte sin mand, Børge, kort efter han i 1974 kom til Sukkertoppen for at arbejde på El-værket. De forelskede sig, da Dorthe var 20 år og boede i ”Ungbo” i et værelse og lige var blevet forladt af en kæreste, som hun var blevet gravid med. Både han og forstanderen havde presset hende til at få en abort, følte hun.

”Dorthe var meget ulykkelig over det og længe om at komme sig efter aborten. Hun havde som en af de ældste passet de mindre børn på børnehjemmet og elskede det arbejde.”

Børge og Dorthe flytter sammen i 1975, efter Børge havde fået en 2-års kontrakt. Det var adgangen til at leje en lejlighed. I de to første år boede Børge som andre håndværkere i en baraklignende bygning. I 1986 flyttede de til Sønderjylland, hvor Børge er født. De flyttede til et lille bondehus, som Børge selv har sat i stand, lige ned til fjorden, ”så langt ude på landet du kan komme”, siger han med et smil.

Dorthe og Børge fik i alt seks børn, fire drenge og to piger, der er tvillinger og som begge læser til sygeplejerske.

”Vi har haft en stærk familie, jeg har arbejdet og Dorthe passede børnene. Sådan delte vi arbejdet – Dorthe har altid ønsket at være sammen med sine børn, sin familie. Men det var ikke kun idyl. Dorthe havde svære depressioner og hang til ludomani. Hun har været indlagt et par gange og vi har haft vores. Men vi har holdt sammen.

Jeg tror barndommen har været hård, men Dorthe var en meget stærk pige, udadvendt, og når hun ikke led under depressionen, var hun glad og nærværende.”

Børge fortæller, at depressionerne tog til omkring 1998. Børnene blev større og hans kone havde svært ved at overskue, hvad der skulle ske, når de flyttede hjemmefra. Dorthe blev indlagt med en svær depression, da tvillingerne var 13 år. Hun blev behandlet med elektrochok, og det tog lang tid for hende at komme over det.

”Men i dag husker vi Dorthe for al hendes kærlighed. Hun var et åbent menneske, var omsorgsfuld over for dem, der ikke havde det let og måske mindede hende om dengang, hun selv var barn. De fik knus og kærlige ord og den hjælp, hun kunne give dem.”

En overlever. Sådan sagde præsten under bisættelsen og det er nok ikke helt ved siden af.

Børge og jeg talte om de fire, vi kender fra børnehjemmet. Udover Dorthe var der Hans, Karen og Sara. Dorthe blev i Grønland, de andre blev bortadopteret. Hans tog livet af sig som 18-årig. Han havde det svært med sin adoptivfamilie og med sit korte liv, fuld af tab. Karen og Sara var som Dorthe stærke kvinder, og alligevel har de hver for sig båret på megen smerte og megen længsel.

Jul i Sukkertoppens børnehjem.

”Børnehjemsbørnene havde nærmest bedre vilkår end byens egne borgere”

KIRSTEN KARØE ARBEJDEDE SOM ASSISTENT PÅ BØRNEHJEMMET I SUKKERTOPPEN/MANIITSOQ FRA 1966 TIL 68.

”På det tidspunkt var der fem børnesanatorier i Grønland. Umanaq, Julianehåb, Sukkertoppen, Jakobshavn og så i Godthåb. Jeg tror det første blev bygget i 1925 i Sukkertoppen. Så kom Jakobshavn og senere de andre. De blev kaldt børnesanatorier, selv om de efterhånden fungerede som børnehjem. Det var efter tuberkuloseepidemien og de mange polioramte. I Sukkertoppen kaldte vi det altid for børnesanatoriet.”

Kirsten Karøe var ganske ung pædagog, da hun søgte job i Grønland for at opleve noget andet end Rigshospitalet, hvor hun arbejdede med syge børn. Hun

var chokeret over fattigdommen, og fandt nærmest at børnehjemsbørnene havde bedre vilkår end byens egne borgere. De fik tøj, mad og varme hver dag og havde de evnerne, kunne de også komme i den danske klasse. ”Der skete ofte noget, jeg ikke helt forstod. Forstanderinden gik f.eks. alene til visse møder med Børneforsorgsudvalget og pludselig var der kommet en ordning med, at et dansk lærerpar eller andre udsendte danskere, blandt andet sundhedspersonalet, kunne tage et grønlandsk barn med til Danmark. Jeg ved ikke, om der fandtes papirer, men jeg ved det skete ret ofte,

at grønlandske mødre, der var ret unge eller i forvejen havde mange børn, overlod deres børn til danskerne, som tog dem med til Danmark.

”Jeg tænkte ikke så meget over det, udover at det var godt børnene fik et bedre tilbud om uddannelse og et par plejeforældre, der tog sig af dem. Vi hørte dengang så meget om barakpigerne og havnepigerne. Især barakpigerne, der søgte ud til de danske håndværkere. Nogle af dem fik vist også et barn med tilbage til Danmark. Der skete en del, som alle vidste noget om, men ikke talte om. Det var ikke almindeligt med adoptioner i Grønland. Man overdrog sit barn til familiemedlemmer eller venner, hvis det var nødvendigt.

Der skete ofte noget, jeg ikke helt forstod. Forstanderinden gik f.eks. alene til visse møder med Børneforsorgsudvalget og pludselig var der kommet en ordening med, at et dansk lærerpar eller andre udsendte danskere, blandt andet sundhedspersonalet, kunne tage et grønlandsk barn med til Danmark. Jeg ved ikke, om der fandtes papirer, men jeg ved det skete ret ofte, at grønlandske mødre, der var ret unge eller i forvejen havde mange børn, overlod deres børn til danskerne, som tog dem med til Danmark.

Jeg kan ikke huske vi nogensinde blev orienteret om, at der var kommet besked fra Landshøvdingen og Landsrådet om, at de større børn skulle sendes væk fra børnesanatoriet. Men jeg kan huske, at Dorthe blev sendt ned med Karen til en dansk familie i Sukkertoppen, der ville have hende i pleje. Karen græd og ville ikke med, og Dorthe fik besked på at følge hende, da hun var lidt ældre end Karen, og så fik hun slik.

Jeg glemmer ikke Karens sorg. Hun brød sig ikke om den familie. Det vidste jeg allerede dengang, og jeg talte også senere med Karen om det hele.

Jeg kan svagt erindre, at forstanderinden havde et par børn med til Danmark. Jeg fik aldrig noget at vide, men senere blev det fortalt, at de var kommet i danske plejefamilier. Sådan var det bare. Ting skete.”

”Både Karen og Dorthe har klaget over, at en lidt ældre dreng havde udnyttet dem seksuelt? Ved du noget om det?”

”Ja, senere, da jeg mødte dem begge i Danmark, forstod jeg, at der var sket ting, der ikke burde være foregået. Og ingen sagde noget, de mente ikke, nogen ville tro dem. Dorthe havde også haft nogle meget ubehagelige oplevelser udenfor børnehjemmet. Hun var en meget indtagende, kærlig og sød pige. Måske lidt for naiv. Jeg er ikke i tvivl om, at hun har lidt overlast, og hun har ikke fortalt noget dengang.

Det var først, da vi mødtes i Danmark, at hun betroede mig, hvad der var sket. Derfor er det så fantastisk, at hun har klaret at være den sødeste og kærligste mor for sine seks børn. Børge var ankeret, men det var Dorthes udadvendthed, varme og interesse for andre, der var familiens styrke.”

Kirsten Kaarøe arbejdede i Sukkertoppen indtil 1975, blev gift med en dansker og fik to børn. Men da børnene skulle i skole, tog den lille familie tilbage.

”De år i Grønland har betydet rigtigt meget. Jeg har lært meget, også set meget, der ikke skulle være sket. F.eks. den alt for hurtige modernisering, hvor man flyttede bygdefolk ind til byerne og tog deres kultur fra dem. Det kunne kun gå galt. Men man talte ikke om den slags. Det er først langt senere, at man er begyndt at stille spørgsmålstejn ved de mange selvmord, personforbrydelser og ulykkelige familier. Nogen fik det jo bedre, varmt vand, gode boligforhold, mere sundhed.

Det var bare ikke nok.”

”Glemte børn” til danske adoptivhjem

LILLI MORTENSEN, FORSTANDER FOR BØRNESANATORIET
I SUKKERTOPPEN FRA 1966 TIL 1974.

Lilli Mortensen bor lidt uden for Silkeborg. Lejligheden er lys med udsigt til grønne områder og et kig til en af de mange søer. Hun er venlig, imødekommende og har en god erindring om sine år med børnene i Grønland.

Hun er uddannet sygeplejerske, rejste sammen med to andre sygeplejersker til Grønland i en ung alder for at opleve noget andet. Det var i 1961. Arbejdede i Nuuk (dengang Godthaab) på TB-afdelingen, Dronning Ingrid's Hospital. Året efter blev hun ansat som sygeplejerske i Godhavn og i 1964 blev hun forstander for børnehjemmet i Jakobshavn.

”Jeg fik et chok. Der var 35 børn, de havde næsten ingen tøj at skifte med. Når der kom huller i trøjer eller sokker, blev det stoppet med forskellige farver. Om vinteren gik de med gummistøvler og om sommeren gummisko, og så blev der sendt strikket tøj fra Danmark. De havde intet legetøj, jo, jeg husker en kasse med dukker uden hoveder. Prins Knud kom på besøg, kan jeg huske, fint skulle det jo være. Men vi havde næsten ingen penge at gøre godt med.”

Foreningen til Hjælp for Grønlandske Børn bad hende komme til Umanaq, hvor der var et andet børnehjem med 25 børn.

Forholdene var de samme, og efter ni måneder tog Lilli Mortensen tilbage til Danmark.

Så kom tilbuddet om et forstanderjob i Sukkertoppen, og hun accepterede og ankom i december 1966.

”Børnesanatoriet var i en frygtelig stand. Børnene snottede, der var ingen legetøj, ingen beskæftigelser. Udover mig var der en assistent og så 3-4 kifakkere. Jeg ankom lige før jul, de havde ingen tøj, de gik i gummistøvler og drengene havde ingen underbukser. Og alle børnene havde ”flydeører” (betændelse, tb).

Der var i alt 22 børn. De sov i store værelser med gamle hvide hospitalssenge. 7-8 børn i hvert rum. I to andre værelser boede tre større piger, der havde været på børnehjemmet i længere tid.

Noget af det første jeg gjorde, var at sørge for indkøb af tøj og julegaver. Jeg syntes de skulle have mindst tre julegaver hver, og så skulle de også have en gave med til skolen, hvor alle børn var blevet bedt om at have en gave med til en af de andre elever i klassen.

I en nærliggende børnehave lånte jeg legetøj og bøger og købte også lidt selv. Jeg fik en reprimande fra Foreningen til Hjælp af Grønlandske Børn, som drev børnehjemmet.”

Lilli Mortensen husker tiden som præget af stor fattigdom. Der var ikke mange penge at gøre godt med. Børnene fik kold havregrød om morgenen, da hun kom til børnehjemmet, og assistenten var tilsyneladende vant til, at forstanderen skulle have sin morgenmad serveret på sengen inden børnene fik deres grød. Det nægtede Lilli Mortensen. Hun ville spise et ordentligt morgenmåltid med børnene og sørge for at de blev sendt i skole.

”Det var tydeligt, at de var vant til bare at løbe rundt i huset, uden at der skete ret meget. Jeg indførte nye vaner med faste tider og lidt hygge om aftenen, inden de skulle i seng. Det var f.eks. næsten umuligt at få frugt, så jeg besluttede, at børnene efter deres aftenbad skulle have et stykke frugt hver.”

Under sit ophold som forstander på børnehjemmet adopterede Lilli Mortensen Kristine født i 1963. Hun kendte Kristines mor og vidste, at der ikke var nogen til at tage sig af den lille pige. Hun var fire år, da hun kom til børnehjemmet i 1967. Lilli Mortensen husker, at Eske Brun sagde god for adoptionen, og at de rigtige papirer var underskrevet. Han førte også tilsyn med børnehjemmet. Ellers var der et kontor i kommunen, der hjalp med det rent praktiske, hvis et barn skulle sendes videre.

Otte år senere vendte Lilli Mortensen og Kristine tilbage til Danmark.

Det var ikke ualmindeligt, at forstanderne for børnesanatorierne/børnehjemmene adopterede et barn.

Det var meget få familier, der havde kontakt med børnehjemmet. Lilli Mortensen fortæller, at ingen kom hjem til jul eller til ferier. Hun vidste for det meste, hvor børnene kom fra, men hvor forældrene var, havde hun ingen anelse om. De fleste kunne ikke hverken tale dansk eller skrive dansk, så det var begrænset, hvad hun kunne udrette af forældresamarbejde. Og kommunerne hørte hun intet til. Der var ingen besøg, ingen kontakt.

Når et af børnene skulle konfirmeres, prøvede man at invitere forældrene, men det var en undtagelse, at de kom. Kun dem, der boede i byen eller i en nærliggende bygd, dukkede op.

”Jeg vidste jo intet om, hvad der egentlig skulle ske med børnene.” Lilli Mortensen slår armene ud og er ved at græde, da hun fortæller, at det var hendes opgave at følge nogle af børnene til Danmark, når der kom besked om, at de skulle rejse til et andet børnehjem, fordi de skulle bortadopteres.

”Det hele begyndte, da vi fik meddelelse fra socialdirektøren i Godthaab. Han havde fundet ud af, at der lå en del ”glemte børn” på de forskellige hjem, og da det ikke var muligt at anbringe dem hos plejefamilier i Grønland, og forældrene måske helt havde mistet kontakten med børnene, så var den nærmeste løsning at finde et adoptivhjem til dem i Danmark.

Jeg kan huske, da jeg skulle aflevere Hansigne (Sara) til børnehjemmet i Rødovre. Det var frygteligt, at de skulle bo på et andet børnehjem i stedet for hos en rigtig familie. Dem jeg fulgte til Danmark var omkring otte år og havde jo allerede været hos os i nogle år. Jeg ved ikke, om Sara var klar over, hvad der skulle ske, men jeg kan huske, at den dag, jeg skulle ud til Rødovre besluttede jeg, at tage hende med i Magasin, så hun i det mindste kunne opleve noget helt andet.”

Da Sara og Lilli Mortensen kommer ud til børnehjemmet, går det stærkt.

”Sara var nærmest forstenet, sagde ingenting. Stod der bare, der i kontoret, hvor vi lige var inviteret indenfor. Ingen spurgte om Sara, jeg blev hurtigt sendt ud igen, husker jeg. Det var ubærligt. Jeg havde lavet en lille kuffert til Sara og overleverede hendes journal til forstanderen hr. Schrøder. Der stod ingenting i den journal, kun hendes egne data og måske også hendes mors. Faren var ukendt.

Jeg kan ikke huske, hvordan Sara reagerede, da jeg sagde farvel, jeg ved kun, at jeg selv græd, da jeg forlod stedet.

Jeg er så taknemmelig over at have mødt Sara senere og se, at hun har det godt. Vi hørte intet om, hvad der skete, da jeg forlod børnehjemmet, kun at nu var hun ved at blive bortadopteret.

Saras fætter Hans blev senere sendt af sted, det var mens jeg var på ferie. Jeg hørte, at han var kommet hos en familie, han ikke brød sig om, og da han fyldte 18

år, begik han selvmord. Jeg vil aldrig glemme, hvor ulykkeligt det var at sende de børn til Danmark. De skulle aldrig have været sendt af sted.”

På dette tidspunkt spørger jeg, om Lilli Mortensen kan huske, at Saras mor har besøgt hjemmet. Det kan hun ikke, og vi finder ud af, at det må have været inden hun blev forstander. Hverken Sara eller Lilli har hørt fra moren eller familien. Lilli vidste kun, at moren var i Godthaab ind i mellem.

Jeg spørger, om de talte grønlandsk, og hvad de andre børn i Sukkertoppen sagde om børnehjemsbørnene?

”Alle børnene var dobbeltsprogede. De talte grønlandsk indbyrdes og med deres kifakker og dansk med mig og min assistent. Jeg har aldrig mærket, at børnene på hjemmet blev behandlet dårligt af kammeraterne, tværtimod. Jeg tror man så lidt op til børnene på børnehjemmet. De havde bedre tøj end de fleste. Vi bestilte fra kataloget i Daells Varehus og ingen gik i det samme tøj. Vi lavede også kostumer til dem til fastelavn og malede dem som indianere. Det er rigtigt, at mange var der i flere år, men jeg synes det er bedre de trives hos os, indtil de bliver gamle nok til at få et arbejde. Det var en forfærdelig tanke at sende dem til Danmark, men jeg tror det skyldtes, at man manglede plads til så mange andre børn, der trængte til at komme hjemmefra.”

Lilli Mortensens erindringer om børnehjemmet vidner om hendes omsorg og medleven og også bekymring for de børn, der i flere år var overladt hende. Der er noget, hun ikke husker, og der er noget, hun og Karen ikke er helt enige om. Jeg spørger, om hun husker der har været problemer med en af medhjælperne, der kun var lidt ældre end de store piger.

Hun mener der var kontakt mellem ham og en af de store piger. Eller mere direkte, at der havde været sex, men at det havde været frivilligt.

En anden af de bortadopterede, jeg har været i kontakt med, har en noget anden opfattelse. Det er tydeligt, at Lilli bliver ked af at høre om det. Hun vidste ikke noget, siger hun, men da det kom frem, at nogen havde set eller hørt om en eller flere episoder, blev den pågældende medhjælper sendt ud at sejle.

Måske er det vigtigt for disse børn at få talt om, hvad der foregik. Blive forstået og måske også møde den unge mand, der udmærket vidste, at det var forkert, hvad han gjorde. Men næppe har erkendt, hvor meget skade han har forvoldt.

Få uger efter jeg har hørt om adoptionsagerne, kontakter jeg Lilli Mortensens efterfølger, Lotte Bangsgaard. Hun blev ansat i 1974 på samme børnehjem i Sukkertoppen, men hørte intet om de adoptioner, der var sket få år forinden.

”Dengang jeg blev ansat, var det udelukkende familier i Grønland, der fik lov til at adoptere børnene.” Børnehjemmet blev også kort tid efter overtaget af Socialdirektoratet i Grønland, hvilket Lotte Bangsgaard var meget taknemmelig over. Foreningen til Hjælp for Grønlandske Børn styrede for meget og kørte en stram økonomi.

”Da min mand og jeg kom, sov børnene nærmest i små sovesale, piger og drenge for sig. Vi fik indrettet mindre rum, sådan at børnene og de unge kunne få lidt privatliv. Der var stadig mange større børn, og de fik nogle rum øverst i huset og skulle selv lave mad. Det var sjovt, de kunne intet, fordi alt jo normalt blev serveret. Jeg kan huske, de engang skulle lave medisterpølse med sovs og kartofler. Pølsen var stegt, men de havde glemt at sætte kartofler over. Bare det at koordinere de forskellige retter, kunne være svært. Men de lærte det.”

Ægteparret Bangsgaard arbejdede på grønlandske børnehjem fra 1974-80 og igen fra 1983-1985.